

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 11

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Правова держава: досвід, можливості,
механізми формування в сучасній Україні”,
м. Київ, МАУП, 24 квітня 2014 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 28.05.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
Ф. М. Медвідь, канд. філос. наук, проф.
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 11: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Правова держава: досвід, можливості, механізми формування в сучасній Україні”, м. Київ, 24 квіт. 2014 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2014. — 362 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Лисецький А. С. Аграрний ринок: нова парадигма розвитку	102	Соколовська К. М. Демократичні засади судової реформи гетьмана Павла Полуботка	148
Лисовский П. Н. Мудрость как континуум духовной безопасности в противодействии международному терроризму	109	Утвенко В. В. Правове регулювання розвитку житлово-комунального господарства: зарубіжний досвід та Україна	152
Литвиненко В. І. Громадянське суспільство як запорука миру в Україні	114	Христинченко Н. П. Вплив правової держави на процес управління науковою діяльністю в Україні	156
Медвідь Ф. М. Національна безпека Української держави: становлення та шляхи забезпечення	116	Бігдаш В. Д. Фінансово-економічні механізми асиметрії інформації при формуванні правової держави	161
Муравйов К. В. Юридичний аналіз законності Постанови ВР України № 757 “Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України”	122	Бортник В. А. Особливості реформування судової системи в сучасній Україні	164
Низенко Е. І. Еволюція наукових поглядів на проблему безпеки підприємництва в сучасних умовах	127	Глушко Л. О. Психологічні особливості стилів управління в сучасних навчальних закладах	167
Пальм Н. Д. Необхідність правової підготовки фахівців соціальної сфери в українському суспільстві	131	Корінчевська І. А. Державне управління в галузі охорони здоров'я	171
Подгорна Г. В., Тьорло В. О. Інноваційний напрям імпоротної діяльності фірм на ринку 3D-принтерів	135	Котеньова О. В., Волобоєва Т. В. Особливості застосування адміністративно-господарського штрафу як виду господарсько-правової відповідальності	176
Корнієнко М. В. Місце ОВС в системі забезпечення економічної безпеки	138	Медвідь Я. Ф. Страхова справа в Україні в умовах незалежності	179
Попова А. В., Тьорло В. О. Економічні аспекти забезпечення організації імпоротної діяльності суб'єктів господарювання України на ринку банкоматів	140	Міхатуліна О. М. Державне регулювання господарської діяльності в сучасних умовах ринку	188
Радзімовська С. Ф. Державне управління в період політичної нестабільності	142	Савіовський М. Ю. Принцип субсидіарності: теоретико-методологічні можливості	191
		Савіовський С. Ю. Шляхи вдосконалення нормативно-правового забезпечення державної мовної політики	197

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ПЕРІОД ПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Становлення і розвиток української державності, вип. 11, с. 142–147

Ефективність державного управління значною мірою залежить від того, яким чином відбувається вироблення, ухвалення і виконання управлінських рішень.

Теорія ухвалення політичних рішень розглядає принаймні чотири випадки: одноосібне, консенсусне, колегіальне та колективне ухвалення рішень. Для кожного з цих випадків можна знайти своє місце на шкалі критеріїв, тобто: можна очікувати найшвидшого, найрезультативнішого, найефективнішого чи найоптимальнішого рішення залежно від кількості акторів. У найпростіших випадках адміністративних завдань можливе поєднання цих чотирьох критеріїв, але в політичній практиці це рідко вдається: найшвидше рішення, що приймається зазвичай в умовах дефіциту часу, найчастіше не ґрунтується на детальному дослідженні об'єкта і прогнозуванні його подальших змін; найрезультативніше і найефективніше рішення потребують тривалого часу для підготовки й ухвалення, а найоптимальніше рішення потребує вироблення критерію оптимальності, тобто поєднання високого результату з малими затратами ресурсів.

В умовах політичної та/або економічної нестабільності швидкі рішення

мають превалювати над пошуком найкращого чи найефективнішого результату, що пов'язано з потребою оперативно реагувати на зміни ситуації. Такі рішення ухвалюються, як правило, одноособово і виконуються за допомогою управлінської вертикалі, підпорядкованої головному актору. При цьому одна з імперативних вимог до головного актора — його професійність і порядність. Крім того, для забезпечення довготривалості й наступності дій і планів головного актора вони повинні відповідати інтересам, очікуванням, а головне — моралі суспільства, адже інакше дії лідера врешті-решт призведуть до наступних ускладнень з боку населення.

Серед першочергових завдань з організації системи ухвалення політичних та управлінських рішень у перехідному суспільстві слід назвати чітке визначення основних соціально-політичних та економічних цілей і пріоритетів, що може бути закріплене у новій редакції Конституції України. Парламентсько-президентський або суто парламентський характер політичної системи не дасть змоги швидко вийти з кризового стану саме через розпорошеність основних акторів ухвалення рішень, тому принаймні на перехідний період, який

триватиме кілька років, доцільно було б зберегти президентсько-парламентську республіку, що дало б можливість президентові брати на себе відповідальність за ухвалення термінових рішень для реагування на можливі виклики і проблеми суспільного характеру.

Політична історія незалежної України свідчить, що така система також криє в собі небезпеку зосередження влади в одних руках — монополізації ухвалення рішень. Тому другим принципом, який може відіграти запобіжну роль проти узурпації влади, є децентралізація — передача значної кількості повноважень управлінського і навіть політичного характеру обласним і місцевим органам управління. У такому разі намагання нав'язати рішення, підготовлені й ухвалені головним актором чи центральними органами, обмежуватимуться лише певним набором питань, не зачіпаючи інших, засадничо важливих для регіонів країни.

Нинішня політична ситуація в Україні потребує впровадження ефективного політико-правового інструментарію, який сприяв би реалізації демократичного потенціалу нової Конституції. Це повинна зробити реформа виборчої системи, яка регламентує політичну діяльність у державі і може принципово впливати на зміцнення політичної стабільності.

Передусім йдеться про реформу виборчої системи, яка сприятиме:

- встановленню політико-правового бар'єра на шляху політичного радикалізму;
- підвищенню громадянської та політичної культури населення і самих політиків;

- підвищенню якості стратегічного планування політики, а також передбаченню можливих негативних наслідків тієї чи іншої політичної стратегії;

- зменшенню об'єктивних і суб'єктивних передумов виникнення некеріваних політичних конфліктів;

- перетворенню можливих політичних конфліктів на політичне суперництво або конкуренцію.

Виборча система повинна стати інструментом нейтралізації радикалізму і подолання маргінальності політичних еліт. Політичний радикалізм є прерогативою політичних угруповань, очолюваних харизматичними лідерами, які, як правило, орієнтуються на інтереси регіональних фінансово-промислових кіл або на ірраціональні ідеологічні доктрини. Отже, формування загальнонаціональних суб'єктів політичного процесу сприятиме його передбачуваності, підвищенню політичної та громадянської культури політиків і населення. Саме політичні об'єднання, які мають загальнонаціональний статус, у змозі охопити максимально великий спектр проблем суспільного життя і зробити це на більш-менш професійному рівні.

Можна сказати, такі вимоги до виборчої системи сприятимуть стабілізації політичного процесу, формуванню загальнонаціональних впливових, а головне, авторитетних суб'єктів політики:

- передбачуваність процесу прийняття рішень Верховною Радою України;

- максимально можливий рівень професіоналізму депутатського корпусу;

- автентичне відображення політичних інтересів владними структурами виконавчої вертикалі;

- максимальне відображення політичних інтересів різних соціальних груп і регіональних еліт.

Загальні виміри виборчої системи, яка буде запорукою створення об'єктивних умов політичної стабільності:

- змішаний варіант виборчої системи (комбінація мажоритарного і пропорційного принципів формування депутатського корпусу);

- високий реєстраційний та виборчий ценз для суб'єктів політичної діяльності;

- жорсткі вимоги щодо дотримання етичних норм електоральних технологій суб'єктами політичної діяльності (неможливість купівлі партійних списків, фінансовий контроль за виборчими фондами тощо);

- чітко регламентований механізм, який би унеможлиблював криміналізацію політичного процесу.

Серед найдоцільніших заходів у сфері політичної безпеки слід відзначити такі.

1. У нинішніх соціально-економічних умовах з урахуванням зниження рівня довіри населення до політичної влади громадська думка чітко зорієнтована на сильного і авторитетного політичного лідера, який був би спроможний проводити в суспільстві рішучу та ефективну політику. Від влади люди чекають передусім заходів для поліпшення реального рівня життя. Стратегія соціально орієнтованої політики зараз є надзвичайно актуальною для українського суспільства.

Численні соціологічні опитування переконливо свідчать, що пріори-

тети вимог населення до державної влади визначаються ефективністю боротьби із злочинністю та корупцією, функціонуванням системи соціального захисту, подоланням кризових явищ в економіці.

2. Суспільна свідомість характеризується високим ступенем прихованого невдоволення владою, яке викликане вкрай низькою ефективністю роботи органів виконавчої влади. Соціологічні дослідження свідчать, що громадська думка визнає такі чинники, які мають визначальний вплив на оцінку ефективності виконавчої влади: корумпованість та мафіозність владних структур, суперечності між гілками влади, зростання злочинності, погіршення рівня життя народу.

Серед заходів із вдосконалення політичної системи особливе значення надається посиленню впливу на перебіг подій владних органів виконавчої вертикалі, створенню системи правового захисту особи, розвитку громадянського суспільства.

Саме тому безкомпромісні дії Президента та владних органів виконавчої вертикалі щодо утворення ефективного механізму соціального захисту та подолання економічної кризи, дотримання більш жорсткої лінії у боротьбі зі злочинністю та корупцією будуть, безумовно, підтримані населенням.

3. Нагальною є потреба вироблення політики державотворення. Повноцінне здійснення державою своїх функцій у суспільстві на сьогодні можливе лише за умов підвищення довіри населення до легітимних владних інституцій та їхніх дій за таких обставин:

- необхідна широка роз'яснювальна робота державних органів з питань державотворення та формування нових соціально-економічних відносин у суспільстві, обов'язкове висвітлення у засобах масової інформації досягнень і позитивного досвіду, набутого у процесі реформування суспільства;

- стабілізуючий вплив можна очікувати від створення міжпартійного “круглого столу”, який давав би можливість представникам різних партій і громадських об'єднань політичного спрямування регулярно оприлюднювати своє невдоволення і декларувати позиції (а це вже має стабілізуюче значення); участь у “круглому столі” була б ознакою і чинником лояльності його учасників;

- створення ефективної системи соціального партнерства сприятиме зменшенню соціальної напруженості в суспільстві.

4. Внаслідок того, що при прийнятті Конституції України було допущено певних неузгодженостей, ще довго виникатимуть політичні колізії і демарші неконституційного характеру, що підриватиме авторитетність Основного Закону, стимулюватиме кризу легітимності влади.

Для підвищення конституційного авторитету державної влади потрібно:

- подбати про створення дієвого механізму виконання державних рішень, дотримання настанов виконавчої влади;

- вжити додаткових, а можливо і надзвичайних заходів для подолання корупції, шахрайства, економічного криміналу;

- створити ефективно діючі на за-садах муніципальності місцеві орга-

ни влади, чітко визначивши сферу їх повноважень; конфлікти між керівниками в структурах місцевих влад (як типовий приклад можна навести конфлікти в Одесі і Вінниці) вкрай негативно впливають на ефективність роботи місцевої влади, підривають авторитет центральної влади в очах населення;

- прагнути до створення позитивного іміджу влади в очах населення;

- формувати позитивний ідейно-моральний клімат у суспільстві, коли надмірне загострення питання, “перетягування каната” на себе нашоувхуватимуться на осуд як спроби дестабілізації;

- запобігати продукуванню й поширенню недостовірної, відверто перекрученої, брехливої і провокаційної інформації (схильність до таких дій стимулюється політичним суперництвом та доступністю ЗМІ);

- штучно не обмежувати і не парировувати інформацію.

Враховуючи останні події в Криму, важливими питаннями є заходи щодо посилення обороноздатності України.

Основними завданнями воєнного будівництва мають бути:

- формування нової державної воєнної політики і воєнної ідеології України;

- якісні перетворення Збройних сил та інших військових формувань;

- створення нової єдиної системи управління воєнною організацією країни, цілісного механізму прийняття рішень у галузі воєнної безпеки;

- відтворення ефективної системи економічного забезпечення потреб військових формувань, інших еле-

ментів оборонного комплексу країни як у мирний, так і воєнний час;

- адаптація мобілізаційної підготовки країни до умов нового економічного устрою;

- здійснення оперативного облаштування території країни і розвиток воєнної інфраструктури в нових геополітичних умовах;

- створення єдиної системи воєнно-наукових організацій і закладів оборонного призначення;

- подальше вдосконалення системи підготовки кадрів для Збройних сил та інших військових формувань держави;

- активізація діяльності держави щодо підвищення престижу військової служби, авторитету Збройних сил та інших військових структур;

- створення надійної системи соціального захисту військовослужбовців, членів їхніх сімей, працівників оборонної сфери держави тощо.

Воєнне будівництво в Україні має передбачати докорінні якісні перетворення в усіх складових воєнної системи держави.

Як показали останні події в Криму, Донецькій області, надзвичайно важливими питаннями мають бути пріоритети інформаційної політики держави.

Державна політика забезпечення інформаційної безпеки України є складовою політики національної безпеки. Вона передбачає системну превентивну діяльність органів влади із надання гарантій інформаційної безпеки особі, соціальним групам та суспільству в цілому.

Основними цілями державної політики забезпечення інформаційної безпеки України є:

- створення умов для своєчасного виявлення джерел інформаційних загроз та визначення можливих наслідків їх дії;

- визначення комплексу превентивних заходів з метою нейтралізації або зменшення (послаблення) негативних наслідків реалізації інформаційних загроз;

- створення умов (можливостей) забезпечення своєчасної, повної і точної інформації для прийняття рішень;

- удосконалення інформаційної діяльності з метою гармонізації особистих, суспільних і державних інтересів, що є основою досягнення політичної, економічної і соціальної стабільності в суспільстві;

- наповнення усіх сфер діяльності знаннями, що становлять інформаційну базу духовного відродження, інтелектуального розвитку, навчання та виховання громадян України;

- здійснення ефективного (рівноправного, взаємовигідного) міждержавного інформаційного співробітництва.

До основних принципів державної політики у забезпеченні інформаційної безпеки України можна віднести такі:

- верховенство права юридичних та фізичних осіб, що беруть участь в інформаційній діяльності;

- відкритість інформаційного простору (інформаційного середовища) України з урахуванням обмежень, що визначені законами;

- централізовано-децентралізоване державне керівництво системою забезпечення інформаційної безпеки України;

- системний (комплексний) підхід до розв'язання проблем забезпе-

чення інформаційної безпеки України;

- перспективну оцінку досягнутих проміжних результатів у забезпеченні інформаційної безпеки України (одержані результати необхідно оцінювати з точки зору не тільки їх сьогоденної користі, а й перспективи, яку вони відкривають для подальшого вдосконалення та розвитку інформаційної безпеки України);

- зацікавленість “першого керівника” у вирішенні проблем забезпе-

чення інформаційної безпеки України;

- персональну відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері забезпечення інформаційної безпеки України.

Політика у сфері інформаційної безпеки України має бути спрямована на досягнення такого рівня духовного та інтелектуального потенціалів країни, який є достатнім для розвитку її державності і соціального прогресу.